

Verslag BO Programma VAWOZ

Omschrijving	Bestuurlijk overleg VAWOZ
Voorzitter	Wvd. Plv. directeur Directie Realisatie Energietransitie, ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Notulist	
Vergaderdatum en -tijd	11 juli 2022, 10:30-12:00 uur
Locatie	MS Teams

Vergaderpunten

1. Opening en mededelingen

Voorzitter geeft aan dat ze blij is dat alle provincies, incl. provincie Limburg als mogelijk nieuwe aanlandprovincie, aanwezig zijn evenals TenneT, Gasunie en RWS. Uiteindelijk moeten we met elkaar zorgen dat we de aanlandingen van de toekomst realiseren en daarmee de nodige verduurzaming van onze sectoren tot stand brengen.

Er zijn geen mededelingen.

2. Vaststellen agenda + verslag d.d. 11 oktober 2021

De agenda voor vandaag en het verslag van het bestuurlijk overleg van 11 oktober jl. worden vastgesteld.

3. Doel bestuurlijk overleg 11 juli

Voorzitter licht toe dat het voorstel is om ook voor programma VAWOZ 2031 – 2040 weer een bestuurlijk overleg op landelijk niveau te organiseren met de provincies, TenneT, Gasunie en RWS. Er zijn daarnaast ook bestuurlijke overleggen in de regio's voor concrete projectprocedures. Provincies zorgen voor afstemming met de gemeenten in hun regio en koppelen signalen die ze ontvangen indien nodig terug op dit bestuurlijk overleg. Alle deelnemende partijen kunnen zich vinden in deze insteek.

Directe aanleiding voor het overleg van vandaag is de afronding van de voorverkenning voor VAWOZ 2031 – 2040 en het vervolgtraject hierna. Op de resultaten wordt ingegaan bij agendapunt 6.

4. Context Programma VAWOZ, samenhang met Parallele programma's

Vanuit EZK wordt een korte toelichting gegeven op de context van het programma VAWOZ, de uitdagende en grote opgave die er ten aanzien van wind op zee en het aanlanden daar van ligt en de samenhang met parallelle programma's zoals Partiele Herziening Programma Noordzee (waarin nieuwe windenergiegebieden worden aangewezen), NPE (Nationaal Plan Energiesysteem) en PEH (Programma Energie Hoofdstructuur).

De provincies geven aan dat de samenhang tussen de verschillende energie programma's nog niet optimaal lijkt. Het lijken nog te veel losse sporen. Zowel op nationaal als op regionaal niveau moeten we er naar streven e.e.a. integraler te benaderen. Dat betekent zorgen dat proces en besluitvormingsmomenten van relevante energieprogramma's bekend zijn en daar waar het op elkaar ingrijpt zorgen voor tijdige afstemming, zowel op nationaal als provinciaal niveau.

Aansluitend daarop roept de Provincie Noord-Brabant op om vanuit het Rijk 'een half A4' op te stellen waarin de samenhang van de Rijkstrajecten geschetst staat voor de buitenwacht. De provincies kunnen dan daarop aanvullen – ook op een half A4 - hoe aan e.e.a. regionaal invulling gegeven wordt. Dan vertellen we samen hetzelfde verhaal. Deze tekst moet geregeld geüpdatet worden maar helpt wel om overzicht te creëren en gezamenlijk een navolgbaar verhaal te hebben. Provincie Zuid-Holland onderstreept het belang hiervan en om in dit kader ook niet de RES te vergeten. EZK zal een aanzet voor overzicht doen die teruggelegd wordt voor aanvulling vanuit de provinciale kant.

Gasunie vraagt aanvullend op bovenstaande ook aandacht voor ruimte en locatie van elektrolyzers. Daarnaast roept Gasunie op ervoor te waken dat we geen vertraging oplopen met alle verschillende samenhangende programma's. Voorkomen dat programma's op elkaars informatie en uitgangspunten gaan zitten wachten. Daarvoor is de opgave te omvangrijk en urgent.

TenneT benadrukt dat het van belang is niet alleen naar ruimte voor elektrolyzers te kijken maar ook ruimte voor de afname anders dan elektrolyzers. Daarnaast is het belangrijk dat zoveel mogelijk wordt aangeland daar waar de vraag is. De timing in relatie tot vraagontwikkeling van de industrie is hierbij belangrijk.

5. Evaluatie VAWOZ 2030

De voorzitter dankt alle partijen uit het bestuurlijk overleg VAWOZ voor hun bijdrage aan de evaluatie van VAWOZ 2030. De evaluatie laat een overwegend positief beeld zien. Binnen de grote tijdsdruk is het gelukt om draagvlak te organiseren voor de keuzes en een intensieve samenwerking

binnen en buiten het Rijk op te zetten waarop we voort kunnen bouwen. De verbeterpunten nemen we mee in (het vormgeven van) het proces van het Programma VAWOZ 2031-2040. De belangrijkste lessen uit de evaluatie betreffen o.a. het belang van een overkoepelende regie op de verschillende energieprogramma's in de gehele vraag-aanbod keten en het belang van een gebiedsgerichte benadering en verkenning van kansrijke aanlandlocaties binnen een mogelijk toekomstbeeld wind op zee 2050 in samenhang met andere ontwikkelingen t.a.v. de energie-infrastructuur in een gebied. De voorzitter vraagt de deelnemers of ze n.a.v. de evaluatie nog aanvullend iets mee willen geven voor het vervolgtraject Programma VAWOZ 2031-2040.

Provincies roepen op om naast de uitdagingen rondom aanlandlocaties ook de (meekoppel)kansen in kaart te brengen. Als voorbeelden worden genoemd het benutten van restwarmte vanuit waterstofproductie, aansluiting zoeken bij de Deltacorridor en het stimuleren van de economische ontwikkeling in gebieden.

Provincie Groningen roept op om de binnen PAWOZ Eemshaven opgedane ervaring – m.b.t. het samen vormgeven en uitvoeren van een programma onder de Omgevingswet door Rijk en provincies - te gebruiken voor dit traject.

Provincie Friesland roept op om oog te houden voor de verschillende rollen die de provincies in dit soort processen kunnen vervullen. Niet alleen kan een provincie optreden als regioambassadeur voor de aanlandingen of bijdragen aan omgevingsmanagement maar daarnaast zijn provincies ook beleidsmaker voor andere thema's en ruimtelijke belangen.

6. Resultaten voorverkenning VAWOZ 2031-2040

EZK geeft toelichting op de afgeronde voorverkenning VAWOZ 2031 – 2040. Vanaf eind vorig jaar tot deze zomer is de voorverkenning aanlanding wind op zee 2031-2040 uitgevoerd in nauwe samenwerking tussen EZK, provincies, TenneT, Gasunie en Rijkswaterstaat. Op basis van informatie uit eerdere verkenningen en lopende parallelle projecten en op basis van vragenlijsten, gesprekken en omgevingssessies (met overheden, belangenorganisaties, havenbedrijven, bedrijfsleven) heeft Witteveen en Bos een rapportage opgesteld waarin op hoofdlijnen de kansrijkheid van aanlandlocaties (moleculen en elektronen) weergegeven staat. In de rapportage is geduid welke aandachtspunten en uitdagingen er op potentiële aanlandlocaties aanwezig zijn. In de rapportage is per regio een indeling gemaakt naar 1. aanlandlocaties (met uitdagingen), 2. niet kansrijke aanlandlocaties en 3. aanlandlocaties waar beperkte informatie over beschikbaar is.

Een flink deel van de kansrijke aanlandlocaties bestaat uit locaties met behoorlijke uitdagingen. Het betreffen voor een deel locaties die in eerdere verkenningen of net op zee procedures zijn afgefallen omdat er destijds betere locaties beschikbaar waren, die nu inmiddels zijn benut. Het laaghangend fruit is op. Daarnaast zijn er nieuwe aansluitmogelijkheden vanwege verwachte uitbreidingen van het hoogspanningsnet en de

waterstofbackbone. Dit zijn veelal locaties waar we nog relatief weinig over weten.

De aanwezige partijen kunnen zich vinden in de resultaten van de voorverkenning en de conclusies ten aanzien van niet kansrijke en kansrijke aanlandlocaties. Wel zijn er nog enkele aandachtspunten die ze mee willen geven.

Provincie Zeeland geeft aan dat het prima is om Terneuzen in het programma te gaan onderzoeken en de provincie het helemaal eens is met de insteek zoals voor Borsele is geformuleerd en geeft nog twee aandachtspunten mee, namelijk (1) dat Borsele niet alleen technisch en ruimtelijk maar ook als het gaat om draagvlak erg lastig wordt. En (2) de oproep om na te denken over wat de potentie is om aansluiting te zoeken met het 380-kV net met het Belgische hoogspanningsnetwerk. Verder wil Zeeland graag de rol van ambassadeur invullen voor VAWOZ in de regio.

Provincie Noord-Holland geeft aan dat het belangrijk is om de kop van Noord-Holland als breed zoekgebied op te nemen omdat daar momenteel nog niet de benodigde energie infrastructuur is. Daarnaast ook belangrijk om elektrolyse mee te nemen in de ruimtelijke verkenning. De kop lijkt leeg maar er spelen hier verschillende ruimtelijke opgaven.

Provincie Groningen roept op om goed naar de samenhang tussen PAWOZ Eemshaven en het Programma VAWOZ 2031-2040 te kijken en te zorgen dat de resultaten vanuit PAWOZ Eemshaven goed meegenomen worden in de VAWOZ.

Provincie Noord-Brabant geeft aan dat het onderzoeken van de mogelijkheden van meekoppelen met de Deltacorridor goed onderzocht moeten worden. Provincie Zuid-Holland onderstreept dit en geeft aan dat de provincie graag mee wil denken over hoe de Deltacorridor zo optimaal mogelijk benut kan worden. Daarnaast geeft de provincie Zuid-Holland aan dat op een gegeven moment de conclusie moet worden getrokken dat bepaalde locaties gewoon niet geschikt zijn.

Gasunie geeft aan dat een diepe aanlanding naar Chemelot met een bepaalde omvang ook overschotten teweeg kan brengen. Uitkijken dat we onze duurzame energie niet vooral voor ons buurland aan het produceren zijn terwijl de industrie voor een enorme verduurzamingsopgave staat. Provincie Limburg reageert hierop en geeft aan dat er momenteel een studie opgestart wordt naar aanlanding in Maasbracht waarmee je niet alleen Chemelot van energie kunt voorzien maar ook Brabant en Gelderland.

Rijkswaterstaat Zee en Delta vraagt aandacht voor de tracés op zee. Die vielen niet onder de scope van de voorverkenning maar ook daar zullen nog serieuze aandachtspunten uit naar voren gaan komen. Daarnaast wordt opgeroepen om duplicatie (waterstofnetwerk dat naast elkaar op zowel land als zee ontwikkeld wordt) te voorkomen gelet op de ruimtedruk. Van belang om in elkaars verlengde te zien.

Provincie Friesland geeft aan dat het programma PAWOZ zich richt op de

Eemshaven als aanlandlocatie. Ze roept op om niet te vergeten dat op de langere termijn voor waterstof Friesland (Harlingen) wellicht ook nog interessant kan zijn omdat hier een gaspijpleiding aan land komt. EZK doet momenteel onderzoek naar mogelijkheden op bestaande gasinfra op zee voor waterstof te gebruiken.

7. Vervolgtraject Programma VAWOZ 2031-2040

EZK geeft toelichting op hoe het vervolgtraject voor het programma VAWOZ 2032-2040 er op hoofdlijnen uit ziet, waarin het verder onderzoeken van de aanlandlocaties en kabel- en waterstofleidingentracés gebiedsgericht plaatsvindt (Noord-Holland, Zuid-Holland met Delta Corridor, Zeeland, Noord-Nederland = PAWOZ, alles in verbinding met de tracés op de Noordzee). Start van het programma is voorzien in de tweede helft van 2022. Naar verwachting is het programma in Q1 2025 afgerond.

EZK waardeert ten eerste de actieve rol die de provincies in de voorverkenningfase hebben ingevuld. Samen met EZK hebben de provincies actief de omgeving benadert en zijn omgevings sessies en andere overleggen georganiseerd met regiopartijen. Voor het vervolgproces vraagt EZK - naast de stimulerende en regisserende rol van het Rijk – de provincies om samen op te trekken en een actieve inzet en betrokkenheid van de regio/provincies ten aanzien van inhoud en proces.

Concrete vraag aan de provincies is of zij, de rol als intermediair in de regio willen en kunnen invullen in het programma VAWOZ tot begin 2025, waarbij het rijk eindverantwoordelijk blijft, het gaat hierbij op hoofdlijnen om: (1) omgevingsmanagement en communicatie in de regio, (2) meedenken en doen op proces en inhoud voor de eigen regio, (3) voorbereiding (besluitvorming)proces. Verder is de vraag wat de provincies hiervoor van EZK nodig hebben?

Wat betreft governance is het voorstel naast het landelijk ambtelijk en bestuurlijk overleg VAWOZ ook per gebied een ambtelijk overleg (met gemeenten, havenbedrijven etc.) en een bestuurlijk overleg vorm te geven. Voor dit laatste kan mogelijk worden aangesloten bij al bestaande overlegstructuren in de regio.

EZK wil de rolinvulling en de overlegstructuur in de regio graag gezamenlijk met de provincies de komende tijd verder invullen.

De provincies geven aan voorstander te zijn van de vormgeving van het vervolgtraject in de vorm van een programma onder de Omgevingswet met een gebiedsgerichte aanpak en bijbehorende gebiedsindeling.

De provincie Noord-Holland geeft aan dat er al veel bestaande overlegstructuren zijn, ook met private partijen, waar we ook voor dit traject op aan kunnen haken (bestuursplatform NZGK, waterstofoverleg kop) i.p.v. nieuwe overlegstructuren op te tuigen. Wat wij nodig hebben voor een goede rolinvulling is transparantie en open communicatie. Ook al zijn er nog onzekerheden is het belangrijk om elkaar goed op de hoogte te houden van ontwikkelingen zodat we niet voor verrassingen komen te staan.

De overige provincies sluiten zich hier bij aan en ook EZK beaamt het belang van zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande (bestuurlijke) overlegstructuren.

De provincies geven ook aan zich te kunnen vinden in de gevraagde taken en rol voor de provincies maar dat capaciteit nog wel een mogelijk knelpunt is. In alle provincies komt er veel op de organisatie af op het gebied van de energietransitie. Het regelen van voldoende capaciteit en financiering is nog wel een opgave en zoektocht. Daar wellicht op korte termijn nader overleg over voeren.

Rijkswaterstaat geeft aan ook graag mee te doen in de ambtelijke regionale overleggen.

De provincie Friesland geeft aan dat voor een gebiedsgerichte benadering een scopeverbreding van belang is. Het helpt om zaken niet alleen vanuit de energietransitie te benaderen maar ook vanuit bredere gebiedsontwikkeling, welvaart en landschapskwaliteit.

Gasunie kan zich goed vinden in het voorstel maar onderstreept het belang van (formele) rollen en verantwoordelijkheden scherp maken. Zo heeft Gasunie momenteel nog niet de rol van toekomstig initiatiefnemer voor offshore waterstofnetwerken.

TenneT geeft aan zich in bovenstaande te kunnen vinden en wil daarnaast nogmaals het risico van vertraging onder de aandacht brengen. Dat is een reëel risico gezien de grote samenhang tussen parallelle trajecten dat we dus serieus moeten nemen. Zorgen dat we nauw blijven samenwerken en samen de vaart erin houden. We zullen besluiten moeten nemen.

EZK geeft aan intern zich over het brede plaatje te zullen buigen wat betreft het issue uitvoeringscapaciteit provincies in kader van rijksenergietransitietaken.

8. Rondvraag

Geen punten voor de rondvraag.

9. Vaststellen moment volgend BO en sluiting

De deelnemende partijen geven aan behoefte te hebben aan een (kort) bestuurlijk overleg na de zomer waarin nader te bespreken: 1. het procesplaatje horende bij het programma (dat nader uitgewerkt wordt deze zomer en waarin de input uit dit bestuurlijk overleg wordt verwerkt) . 2. het voorstel voor rol en verantwoordelijkheden binnen het programma en 3. in hoeverre hier tijdig capaciteit en middelen voor vrij gemaakt kunnen worden. EZK schakelt hierover ook intern.

Het bestuurlijk overleg van na de zomer kunnen we misschien ook al benutten voor het bespreken van het 'A4' met daarop de samenhang tussen de nationale energieprogramma's en wat er op provinciaal niveau samenkomt.